

Josep Miquel i Macaya i Francesc Roig i Ferran. Epistolari entre dos apassionats pels llibres (1956-1981)

NARCÍS FIGUERAS I CAPDEVILA • Universitat Oberta de Catalunya/Centre d'Estudis Selvatans
JOSEP M. GRAU I PUJOL • Centre d'Estudis de la Conca de Barberà

Quaderns de la Selva, 22 (2010), 199-208

Catalunya ha tingut grans col·leccionistes de tota mena i el món del llibre no n'ha estat una excepció; així la bibliofília ha donat noms com el del barceloní Ramon Miquel i Planas (1874-1950), l'escultor Frederic Marès i Deolovol (1893-1991) o el reusenc Eduard Toda i Güell (1855-1941), que cediren els seus fons a biblioteques públiques, o d'altres que en formaren de pròpies, com ara Miquel Mateu i Pla, al castell-palau de Peralada. Tampoc no podem oblidar el paper dels llibreters en la comercialització de llibres com Antoni Palau i Dulcet o Josep Porter i Rovira ni el dels editors.

Arreu de Catalunya abundaren també els petits col·leccionistes que al llarg de la seva vida maldaren per aconseguir exemplars d'edicions limitades i numerades i, si era possible, amb dedicatòria dels seus autors; és el cas de Josep Miquel i Macaya

Josep Miquel i Macaya va néixer a Valls (Alt Camp) el 1907. Va estudiar a Tarragona i fou mestre diversos llocs; el 1927 ho era a Amposta, i més endavant a la Garriga, on féu conferències i classes de català. Col·laborà en diaris de Granollers i de la zona del Vallès els anys 20 i 30, a banda dels de Valls. Continuà estudiant a Barcelona (i més endavant a Lovaina i París) i s'especialitzà en pensament filosòfic escolàstic.¹

Col·laborà ja els anys 20 en publicacions catòliques com *L'escola* (Valls), que es defineix com "Il·lustració mensual catòlica per a nens i nenes / auxiliar per a mestres i mestresses"; *Juventut per la Fe i per la Pàtria*, *Estel Marià*, *Acció comarcal*. Més endavant el trobem encara a *La crònica de Valls* i *El temps*, totes de Valls. També escriví a *La Veu de Tarragona*. Més endavant, els anys 30, sent mestre a la Garriga, el trobem en publicacions com *La Gralla*, de Granollers; fa cursos de català i conferències a la Garriga (de l'APEC); se'l designa "professor de català" i "introducció —amb Carles Riba— de l'estudi de l'estilística a Catalunya". En la ressenya d'una seva conferència a Granollers el 9 de juliol 1933 (*La Gralla*, 16 de juliol 1933) queda clar com Miquel i Macaya, a través de les obres pedagògiques del francès Gustave Lanson, mirava d'introduir una idea d'estilística i l'aplicava a determinats autors catalans. Col·laborà també amb Mn. Antoni Griera amb la impartició d'un curset d'estilística dins els Cursos d'estiu que aquest organitzava a Ripoll (1933). Els anys 30 escriví a *Catalunya Social*, *Flama*, *Nosaltres sols o Criterion*.

El 1931 es casà amb Maria Llaó Martí. El març de 1936 sortí cap a Lovaina i París a completar estudis. Després del conflicte civil es dedicà novament a l'ensenyament de la filosofia i disciplines humanístiques en centres de secundària de titularitat privada a la zona de Vic (en especial al col·legi Sant Miquel i una acadèmia particular seva). Escriví en revistes de teologia i filosofia, habitualment vinculades al món eclesiàstic català, i també en les publicacions locals que tingué a disposició, en llengua catalana, sobre temàtiques del seu interès, perosnatges,

1 Disposa d'articles a l'*Enciclopèdia catalana* i al *Diccionari d'història eclesiàstica de Catalunya* (s.v. "Miquel i Macaya, Josep" [Ignasi Roviró i Alemany]), als quals mireu d'afegir alguns detalls més.

indrets, etc. Solia fer-se fer tiratges a part que enviava a amics i corresponals. És autor de dos llibres sobre el Dr. Lluís Carreras i el P. Bertomeu Xiberta (veg. notes a Apèndix), i una breu història de la seva important biblioteca (prop de 17.000 volums), que aplegà al llarg de la seva vida sobre temes filosòfics del seu interès (filosofia, història, literatura, pedagogia, religió...) i de la qual parlem tot seguit. Va morir a Tona (Osona) el 1995.

La vinculació amb la comarca de la Selva fou el petit nucli de l'Esparra (municipi de Riudarenes), la seva segona residència en època de vacances. Hi arribà els anys 40 per passar-hi dies, primer a Can Cuní i, més endavant, durant el pontificat del colomenc Narcís Jubany i Arnau (1913-1996) com a bisbe de Girona (1964-1971), a la rectoria de Sant Martí de l'Esparra, que aquest cedí al matrimoni Miquel-Llaó, en quedar sense capellà aquella parròquia rural. A l'Esparra hi va escriure, en va escriure i hi volia deixar els seus llibres, però ho impedí el progressiu despoblament rural dels anys seixanta i setanta.² Ell mateix en féu la crònica en diversos articles en revistes locals, així com es referí amb unció al llegat literari de Prudenci Bertrana (tot i haver-ne criticat l'estil els anys 30 des de *Catalunya Social*). Es considerarà sempre, si jutgem pels seus escrits, un amant del paisatge i del parlar d'aquesta part del país, que trobava molt similar a la zona de la plana de Vic on vivia habitualment (i ben diferent dels seus orígens vallencs). Encara el 1980 dictà una conferència a Maçanet de la Selva, amb motiu de la Festa major, amb el títol "L'art de saber llegir".

Un dels amics de Josep Miquel i Macaya fou el mestre Francesc Roig i Ferran.³ Nat a la Selva del Camp el 21 de maig de 1914, on cursà els seus estudis primaris, anà aviat a Tarragona a fer el batxiller a l'Institut de la ciutat i posteriorment magisteri; acabada aquesta diplomatura inicià la llicenciatura de Filosofia i Lletres a la Universitat de Barcelona però la Guerra civil li impedí d'acabar-la per la qual cosa el 1939 la finalitza a València. El 1941 exercí la professió de mestre a Rubí, el 1944 a Barcelona i des del 1951 a Tona; després, del 1958 al 1959 a l'internat de la Molina i des del 1960 fins a la seva jubilació a Barcelona (1974). A la capital catalana va entrar en contacte amb el món intel·lectual del moment. Així, participa en les trobades literàries que s'organitzaven a casa de Josep Iglésies, també és soci destacat de l'Ateneu Barcelonès, on pronuncia diverses conferències sobre escriptors com Joan Puig i Ferrer, Marià Manent i Guerau de Liost. Orador i assagista, guanyà diversos guardons literaris en els Jocs Florals de Barcelona (secció de prosa), el concurs de Cantonigròs (Premi Pompeu Fabra) o en convocatòries de Valls (en aquest darrer cas sobre la novel·la de Narcís Oller).

2 Els seus llibres anaren a parar finalment als Estudis Universitaris de Vic (avui Universitat de Vic) a la fi dels anys 80. A Vic, amb motiu de l'adquisició del seu fons, li van publicar *Història d'una biblioteca* (1988), amb un pròleg de Josep M. Capdevila i un poema de Mn. Pere Ribot, que deu correspondre amb *Història dels meus llibres* (1967), esmentat en els articles de diccionari i que no hem localitzat. De fet, en el llibre publicat per Eumo (Vic, 1988) diu que l'original "ha romàs vint anys en el somni dels justos", i les dates ja coincideixen. Hi explica les vicissituds dels llibres, els seus interessos bibliogràfics, la seva vida a l'Esparra...

3 Sobre el perfil d'aquest personatge, veg. l'article de Joan Maria Vernet i Borràs, "Francesc Roig i Ferran, esboç biogràfic", a *Butlletí. Centre d'Estudis Selvatans* (La Selva del Camp), 6 (2002), p. 11-17.

A la seva mort el seu fons documental i bibliogràfic es diposità a la Biblioteca i Arxiu Municipal de la Selva del Camp, i és en aquest centre on hem localitzat una carpeta amb material produït per Josep Miquel i Macaya; entre d'altres coses hi ha retalls de diaris amb articles seus publicats entre 1971 i 1972 sobre el poeta Joan Vinyoli, el pedagog Eduard Artells o l'Enciclopèdia Catalana; diversos catàlegs d'exposició de pintures d'Antoni M. Sadurní a Vic (1970-1972), on Josep Miquel i Macaya feia comentaris de l'obra de l'artista, i finalment una quinzena de cartes redactades entre 1956 i 1981 de les quals n'hem seleccionat una mostra que presentem en aquest treball, les còpies de les quals hem deixat a l'Arxiu Comarcal de la Selva.

El contingut de l'epistolari versa sobre les relacions personals dels dos personatges, la recerca de llibres i goigs per a les col·leccions de cadascú, però també sobre la producció literària i d'assaig de Josep Miquel i Macaya, concretament la redacció i publicació de notes biogràfiques dels colomencs P. Xiberta o Mn. Frederic Clascar. Oferim en l'apèndix les cartes que ens han semblat més significatives.

Josep Miquel i Macaya

Apèndix

Cartes que envia Josep Miquel i Macaya des de Vic a Francesc Roig i Ferran, de Tona ⁴

1. Vic, 8 de març de 1956.

Benvolgut amic:

Déu vós guard.

¿És que sou aprenent de bruixot ¿Car ahir en rebre la vostra amable lletra en rebia una altra d'En Ràfols ¿Quina coincidència, doncs!

Sí, vindrem un dia a veure-us. No podeu pensar el bé que ens féu la vostra conversa i amistat, Ja us avisarem, tanmateix.

Penseu a dir a Torrell si trobarà l'obra del centenari Blasi i Vallespinosa, "Els santuaris marians de l'Arquebisbat de Tarragona".¹

Amb records a la vostra muller de part nostre, sabeu que ara i sempre és al vostre manar.

Josep Miquel i Macaya.

¹ Es refereix al llibre de Francesc Blasi i Vallespinosa (Valls, 1875-1949), *Santuaris marians a la Diòcesi de Tarragona*, editat pel Centre de Lectura de Reus l'any 1933, i a l'editor reusenc Salvador Torrell i Eulàlia (1900-1990).

2. [Vic, anys cinquanta]

Acabo de rebre la vostra i contesto dient que la festa, com cada any, fou diumenge.¹ Fa no sé quants anys que amb Carles Riba i Joan Triadú som del jurat. Com veieu, heu fet tard. La festa fou admirable. Vos anotaré alguns noms: [Josep Sebastià] Pons i filla, Carles Riba, Clementina Arderiu, Dr. Trueta, [Jaume] Vicens Vives, [Ramon] Aramon i Serra, Ramon Planes, Tomàs Garcés, [Marià] Villangómez, Jordi Sarsanedas, Josep Pedreira, [Joan Baptista] Roca i Cavall, Josep Janés, [Josep Vicenç] Foix, [Rafael] Tasis i Marca, [Felip] Graugés, [Marià] Manent, etc. Un centenar, com veieu, la cosa s'ho valia. Ho sento, doncs, que hàgiu fet tard, la cosa s'ho valia.

Aprofito la present avinentesa per saludar-vos i ser al vostre manar.

Josep Miquel i Macaya.

¹ Es refereix al concurs parroquial de poesia de Cantonigròs (1944-1968), de l'any 1955. La festa literària fou el 14 d'agost i es dedicà aquell any al poeta rossellonès Josep Sebastià Pons (1886-1962), que hi assistí. Miquel i Macaya formà part del jurat que atorgà el premi a llibre inèdit a *Sonets de Balansat*, de l'eivissenc Marià Villangómez Llobet (1913-2002); els altres membres del jurat eren el poeta Carles Riba i Bracons (1853-1959), el crític Joan Triadú i Font (1921-2010), el també poeta, narrador i crític Jordi Sarsanedas i Vives (1924-2006) i l'editor Josep Pedreira i Fernández (1917-2003). El poeta Tomàs Garcés i Miravet (1901-1993) rebé aquell any el "Premi de Consagració" a llibre publicat pel seu *Viatge d'octubre*. Veg. Joan Triadú, "Anotacions en el record i sobre *Sonets de Balansat*", *Marià Villangómez. Sessió en memòria (Sala Prat de la Riba, 8 de maig de 2003)*. Barcelona: IEC (Semblances biogràfiques, 34), 2004, p. 13-18. la resta de personatges esmentats són l'esposa de C. Riba, la poetessa Clementina Arderiu i Voltas (1889-1976), el

4 Els aclariments entre claudàtors són dels curadors de l'edició d'aquestes. Hem regularitzat la puntuació i accentuació segons la normativa actual.

metge Josep Trueta i Raspall (1897-1977), l'historiador Jaume Vicens i Vives (1910-1960), el filòleg Ramon Aramon i Serra (1907-2000), molt probablement el novel·lista sitgetà Ramon Planes i Izabal (1905-1989), l'advocat i activista Joan Baptista Roca i Caball (1898-1976), el poeta i editor Josep Janés i Olivé (1913-1959), el poeta Josep V. Foix i Mas (1894-1987), l'escriptor i periodista Rafael Tasis i Marca (1906-1966), el poeta Felip Graugés i Camprodon (1889-1974) i el poeta i crític Marià Manent i Cisa (1898-1988).

3. Vic, 20 d'agost 1967.

M'apresso a contestar la vostra tarja. He sentit vivament que no ens trobéssiu a casa. Hem estat deu dies a l'Esparra, reconet bellíssim i quiet a tocar de Santa Coloma de Farners, on anem per Nadal, Setmana Santa, ja fa vint-i-cinc anys, i gairebé ens en considerem adoptius. És la terra de Prudenci Bertrana, on tenia les possessions i que per no saber administrar-se perdé!

Aquest 5 de juliol he fet 50 anys. Ja sóc gran. Tinc els fills encarrilats, l'un advocat, l'altre pèrit agrònom. Dues filles se'ns moriren. No hem estat massa sortosos; la vida dóna aquestes penes, tot i que el caminar envers l'eternitat és cosa de quatre dies. Ara a la meua edat, hom ja hi té una cama; tot és qüestió d'esperar i de veure com els amics va passant-te al davant. Lloat sia Déu, que encara et fa permissible de llegir llurs esqueles!

Per Setmana Santa vaig enllestir a l'Esparra un llibre escrit gairebé a requesta dels llibreters de vell de Barcelona. *Història d'una biblioteca*, és un recompte més aviat psicològic, de com en 40 anys un hom ha pogut fer aquesta biblioteca de 35.000 volums la qual al nostre país fa un cert respecte. L'amic Josep Porter, llibreter i bibliòfil, diu que després de la de Miquel Mateu, deu ésser la més considerable del país.¹ És clar, és molt diferent, car lo que hi abunda al dia és el tema filosòfic i teològic i místic, no gens vist entre nosaltres si tanmateix a fora. Josep Maria Capdevila hi ha escrit un pròleg de 5 a 6 pàgines, i l'epíleg és un sonet de Mossén Pere Ribot.² En sortir us l'enviaré a Tona.

Semblantment a l'Esparra he enllestit un altre llibre, de les mateixes condicions que *El Dr. Lluís Carreres, pvre., de santa memòria* de l'any 1950.³ És *El meu Pare Xiberta*,⁴ mort el 26 de juliol d'enguany, teòleg romà, investigador medieval del relleu de Gilson,⁵ Grabmann,⁶ etc. però humil i senzill com pocs. Mentalitat personalíssima, sense adherir-se a escola determinada. Durant quaranta anys fou professor a Roma. És un llibre del qual penso que estaré un xic content perquè el coneixia molt, i la despulla encara tèbia semblava talment un esp[e]rro que t'hi empenyia.

Bon amic, a manca de conversa, accepteu aquests mots que sempre és al vostre manar.

Josep Miquel i Macaya

¹ Es refereix a Josep Porter i Rovira (Montblanc, 1901-Barcelona, 1999) i al financer i polític Miquel Mateu i Pla (Barcelona, 1898-1972).

² Es refereix a l'escriptor Josep M. Capdevila i de Balanzó (Olot, 1892-Banyoles, 1972) i al poeta i prevere Mn. Pere Ribot i Sunyer (Vilassar de Mar, 1908-Girona, 1997).

³ Josep Miquel i Macaya és autor del llibre *El Dr. Lluís Carreres, pvre., de santa memòria*, publicat a Vic, en realitat el 1955, no el 1950, i dedicat a la figura del prevere i publicista Lluís Carreres i Mas (Sabadell, 1884-Barcelona, 1955)

⁴ Al·ludeix al teòleg Bartomeu M. Xiberta i Roqueta (Santa Coloma de Farners, 1897-Terrassa, 1967). i al llibre que li dedicà *El meu P. Xiberta, O. Carm.* (Barcelona, 1968). J. Miquel i Macaya li havia dedicat també l'article "El catalanisme

del P.Xiberta" (*Catalaunia Carmelitana*, Any III, octubre 1967, p. 51-57; publicat després, revisat, també com a un opuscle o tiratge a part el 1976 i datat a l'Esparra)

⁵ El filòsof francès Etienne Gilson (1884-1978).

⁶ El teòleg alemany Martin Grabmann (1875-1949).

4. Vic, 17 de febrer de 1969.

Bons amics: Déu vós guard.

Tinc ja firmat el llibre de Josep Maria Capdevila.¹ El meu fill no ha vingut gens a Tona en aquest últims temps, nosaltres gairebé cada diumenge hem estat fora. Ara ens toca a casa. Digueu-nos, doncs, quin us va bé per tal de venir a dinar. Penseu que us tindrem amb tot de goig. Digueu-nos ho, tanmateix, amb una miqueta de temps per endavant.

Records de la meva dona i sabreu que sempre compteu amb la simpatia de

Josep Miquel i Macaya.

¹ Veg. la nota 2 de la carta núm. 3.

5. Vic, 20 d'abril de 1970.

Bons amics: Déu vós guard.

Quatre ratlles pel següent. Si en lloc de venir a dinar el vinent diumenge 26, ho fessiu el 20 de maig, a mi de manera especial em farfeu un gros favor. És que encara no estic bé, em cansa de parlar, el cap s'afadiga i penso que amb aquests dies de coll tot haurà canviat. Altrament el 26 i després el 30 d'abril i 1-2-3 de maig ens en anirem a l'Esparra i allí amb el silenci i la quietud acabaré de refer-me. És que costa de guarir-se hores de vertigen i després que el cap descansi. Ara si aquella data us tingués tot d'inconvenients siguen servits de dir-ho i com sempre, de no saber res, quedem per la data assenyalada. Això sí, si teniu algun goig, feu-me'l dur; semblantment, aquell text, afegiu-hi unes ratlles per tal de saber què us ha semblat.

Bé, conserveu-vos millor que no pas jo. I amb records de casa a casa, és sempre al vostre manar.

6. Vic, 25 de maig de 1970

Benvolguts amic:

Em reca de gran manera d'haver d'insistir per segon cop que sigueu servit de trametre'm el text que em teniu d'ençà el 15 de març. L'endemà del 10 de maig vaig escriure-us a la Selva [del Camp] on dieu que éreu i ja us el demanava. Per Déu, feu-me aquest favor, car el necessito hi ha dies i essent l'únic que tinc, no sé com fer-ho. Semblantment digueu què valen els goigs, que a volta de correu us en serà feta la tramesa.

Records de casa a casa i aprofito la present ocasió per tal de saludar-vos,

Josep Miquel i Macaya.

7. Vic, 12 de febrer de 1971. *Benvolgut amic:*

Déu vós Guard.

Us faig tot de gràcies per tal com havia perdut l'adreça demanada. Fa uns dies que a Serra d'Or vaig contestar la vostra carta, veurem. Ara que m'estranya —i no escribiu pel que llegiu— que en un cert temps no m'hàgiu dit res d'alguna coseta que m'interessava. Jo dic: no escribiu, per Déu! No us ho llegiria. Hi ha un any que us vaig deixar l'epistolari escrit a una noia sobre [Francesc] Costes i Jové de Valls.² Sé què en diu Capdevila.¹ El tinguéreu temps i encara no me n'heu dit res. Fa quinze dies us trametia una fotocòpia de *Presència*; en fa vuit, el recordatori sobre el Pare Miquel.¹ I tampoc. Ja sé: Brunet deia que hi ha persones que no tenen costum a escriure cartes i cal respectar-els-el. No em queixo, no, tanmateix, sinó que hom ho troba amb tot d'estranyesa. No, per Déu, escribiu. La feina no em deix. Records de casa a casa i sabeu que és al vostre manar,

Josep Miquel i Macaya.

¹ Veg. nota 2 a la carta núm. 3.

² És l'escriptor i estudiós de Valls Francesc Costas i Jové (1891-1988).

³ Es refereix al P. Miquel d'Esplugues.

8. Vic, 26 de març de 1971.

Benvolguts amics:

Déu vós guard. Us volíem escriure després d'haver-nos acollit a dinar, s'esperava que les fotos estiguessin. Fins ara, 26, no ens les donen. Han quedat més bé del que podeu pensar, encontinent retornem l'original. Gràcies.

Pertocant a la fotografia Carner, la reproducció no ha quedat gens bé i no m'atreveixo a trametre-la. Ara bé, d'aquí a uns dies he de veure a l'Octavi Saltor;¹ mossèn Pere Ribot² ha de venir a dinar la setmana entrant, sé que tenen fotografies del poeta, veurem la millor i la faré reproduir. No patiu, doncs, que la tindreu.

El fill petit, Lluís Maria —li era padrí el Dr. Lluís Carreras—,³ té una nena d'ençà quinze dies, es dirà Mònica. L'Octavi Saltor està molt content, perquè semblantment una néta seva duu aquest nom. Vol dir que hom es fa vell, ens ensenyen ja les generacions.

Veig que arreu hi ha un sentit contrari contra la pobre llei d'ensenyament. Tant baix com ara no s'havia arribat mai.

Bé, records de la Maria, conserveu-vos i sabeu que ens deveu una o dues vingudes a dinar, ja ens ho direu. Marxem el Dimecres Sant a l'Esparra.

He acabat cinc quartilles holandeses sobre mossèn Frederic Clascar.⁴ Me l'estimo molt; ha passat el cinquentenari del traspàs i ningú no ha dit res, d'aquí dos anys serà el centenari del natalici i hom s'exposa que no se'n recordi. Surt a Santa Coloma de Farners, Ressonò, i en fan cinc-cents en tirada apart, el rebreu.⁵

Penseu en aquell Verdaguer.

Sabeu que sempre, amics estimats, som al vostre manar.

Josep Miquel i Macaya.

¹ Es refereix a l'escriptor barceloní Octavi Saltor i Soler (1902-1982)

² Veg. la nota 2 de la carta núm. 3.

³ Veg. la nota 3 a la carta núm. 3.

⁴ Es refereix al prevere Frederic Clascar i Sanou (1873-1919), de Santa Coloma de Farners, però de família que, segons que sembla, no n'era originària, i que va actuar tota la seva vida a Barcelona. Veg. N. Figueras i Capdevila, "Mn. Frederic Clascar (1873-1919). Dades per a una biografia", *Quaderns de la Selva*, 11 (1999), p. 261-273, i Josep M. Mas i Solech, *Frederic Clascar i Sanou*, Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2005.

⁵ Era la pràctica habitual de Miquel i Macaya, redactar textos que publicava en revistes locals i dels quals es feien tiratges a part que ell enviava als seus amics i corresponents. Si avui es troben en algunes biblioteques del país aquests opuscles és perquè hi han anat a parar formant part d'alguns fons personals dels tals corresponents.

9. Vic, 27 d'agost de 1971

Estimats amics: Déu vós guard.

Us fem tot de gràcies per la visita d'aquest matí. Tanmateix el regreïament més viu. La cosa que ens reca, però, és el que valen les fotografies. Us ho estimem amb tota l'ànima. Avui mateix escric a Octavi Saltor, per tal de demanar-li el recordatori i altre de foto carneriana. Així que es tingui es trametrà.¹

Recordeu que ens deveu un dia de venir a dinar. Caldrà que sigués enllà d'octubre. Tenim tres diumenges plens, després ja ens trobarem amb la festa major de Roda [de Ter] i el primer o segon d'aquell mes podria ésser que baixéssim a Tarragona.

Que la collita d'avellanes vagi bé no me'n recordo que el reuma desaparegué, és una mala cosa. Ho diem que com en sou afectats ja molts anys no hi donem massa importància.

Ah! Tot és arribat a l'Esparra a despert el vent, com desaparèixer. Allí l'altura és de cent metres; tenim una marina que és un cel, al mar fins a Lloret en línia recta hi deu haver de quinze a setze quilòmetres.

Bé, conserveu-vos, records de la Maria i de mi l'afecte i agraïment més colpidor.

*Pectore toto.*²

Josep Miquel i Macaya.

¹ Es refereix al recordatori de defunció del poeta finat a Brusel·les el 4 de juny de 1970.

² *Pectore toto*, expressió ciceroniana, 'de tot cor'.

10. Vic, 18 de maig de 1981.

Estimats amics:

Déu vós guard. Si us hem de ser regreïadors vostres! Car ens valgueren unes hores a la vostra companyia, cosa que ens és abellidora i d'altra banda pel vostre caràcter. A més som dues famílies transplantades d'un mateix país ací.

Gràcies, semblantment per les dues fotografies, de manera especial per la de l'Estelrich,¹ amb qui m'unia una bona amistat d'anys i llibre que escrivia llibre que enviava. Em treguéreu d'una mala situació, no sabia on acudir quan mesos enrera morí la

seva vídua neboda de Joan March.² M'heu o ens heu fet un gran bé. Ho recordaré sempre més i no tardarà a ésser col·locada a la sala on ens assegurem i que dieu que us agrada tant. Jo de sempre he satisfet un viu agraïment a l'amistat, si n'havíem parlat de coses amb l'Estelrich i com ho compeginava adés en llibres, en articles a *La Veu de Catalunya*, tot és ja història. Al seu pis, en els jardinetes abans d'entrar al carrer Major de Gràcia, a mà dreta, Joan Petit³ hi feu, durant la guerra, classe de grec a unes quantes persones. Avui a *Hoja del Lunes*, a la pàgina de finances, hi ha unes declaracions de José Maria Aguirre,⁴ president de Banesto que fan por. Diu que estem, econòmicament, pitjor que en 1936, que no hi ha remei, que no es fa res i que en 1983 serà l'ensorrada total del país. Mireu si ho podeu llegir.

Estimats, gràcies de tot. Conserveu-vos i un cop [més] gràcies de tot. L'afecte nostre i no us oblidem,

Josep Miquel i Macaya i Maria.

¹ Es refereix a l'editor i diplomàtic Joan Estelrich i Artigues (Felanitx, 1896-París, 1958).

² El polític i financer mallorquí Joan March i Ordinas (1880-1962)

³ Al·ludeix al professor i traductor Joan Petit i Montserrat (1904-1964)

⁴ Es refereix a l'empresari i banquer basc José María Aguirre Gonzalo (1897-1988).